

Blomster *vennen*

Nr. 2 - 2004 Årgang 27

Alle foto: Kenneth Ingebretsen

Styre og stell

Formann

Jorun Tharaldsen
Jutulveien 32 A
0853 Oslo
Tlf. 22 23 73 64

Sekretær

Berit Østby
Nestoppen 22
1344 HASLUM
Tlf. 67 58 25 63

Kasserer

Gøril Fjellet
Vie
2337 Tangen
Tlf. 62 58 20 34

Kontonr. 7877 08 28529

Blomstervennen

Redaktør

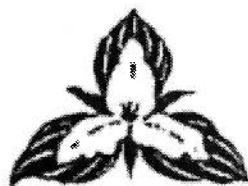
Grethe Li
Trollstigen 4
1472 FJELLHAMAR
Tlf. 67 90 51 34
e-mail: grethli@online.no

Redaksjonsmedarbeidere:

Geir Moen
Tommy Tønsberg

Innhold:

Styret, redaksjonen og innhold.....	side 3
Fra formannen.....	side 4
Husk frøinnsamlingen.....	side 4
Redaktøren.....	side 5
Nepeta.....	side 6
Surjordsplanter for fjellhagen.....	side 9
Havlyst på Ramme Gaard.....	side 13
Referat fra møtet 26. februar.....	side 14
Et skritt i riktig retning.....	side 16
Kalender.....	side 18

Blomstervennen er kontaktbladet til Blomstervenners klubb og kommer ut med fire utgaver i året.

Forsidebildet

Nepeta faassenii "Six hill gigant"
Foto: Kenneth Ingebretsen

Formannen

Vinteren har ikke sluppet taket her jeg sitter og skriver, men våren kommer nok før jeg aner det, håper jeg. Invitasjonen til jubileumsarrangementet er for lengst sendt ut, og de første har allerede meldt seg på. Komiteen har nedlagt mye arbeid for å få et godt og variert program, så jeg håper å få møte mange av dere her i slutten av mai.

To av årets klubbarrangement er allerede forbi, og når dette leses, også det tredje. Medlemmenes egen aften i februar med flere mindre innlegg var en suksess, og viser at mange av medlemmene har mye de kan dele med oss alle. Det er sikkert mange andre som kunne være aktuelle som foredragsholdere også, vi tar med glede i mot forslag enten det gjelder egne foredrag eller noen du kjenner som ville være av interesse. Programmet for høsten er under planlegging, men det er fortsatt muligheter for innspill. Selv har jeg alltid vært glad i å fotografere, og særlig blomster, med mer eller mindre hell, og har knust mer enn en blomst i forsøk på nærkontakt. Med dagens digitale kameraer har mange oppdaget mulighetene for makrofotografering, som gjør det mulig å ta nærbilder av blomster uten spesialoptikk. Men jeg skulle gjerne ha lært meg mer, både om blomsterfotografering generelt, og også om digital bildebehandling. Kanskje det kunne være et tema for et medlemsmøte eller en liten studiegruppe? Har du noe tanker om dette, så kom gjerne med forslag og ønsker. De som har bestilt stauder fra Sündermann og har betalt over internett nylig, har kanskje sett at adressen til kontoen fortsatt sto oppført med den gamle. Det er ingen grunn til bekymring, dette skyldes feil fra bankens side, men beløpet blir registrert og ikke noe er forsvunnet.

Jorun Tharaldsen

Husk frøinnsamling i 2004!

Selv om det ikke er sommer riktig ennå, vil vi allerede nå oppfordre alle til å begynne å tenke på årets frøinnsamling. Mange er interessert i å få frø, men vi er også avhengig av at flere vil være med på å samle inn.

Det går godt går an å høste frø av arter med notorisk kort holdbarhet også, om de bare blir oppbevart rett. Hvilke arter det gjelder, kommer vi kanskje tilbake til om ikke så lenge.

Styret

Redaktøren

Mars og april er måneder fylte av lengsel etter våren – og bekymring for vårskadene. I «Et år i min hage» sier Carel Capek: «Først som hagedyrker kan man verdsette slitte talemåter som «skånselløs vinter», «bitende frost» og andre ukvemsord, ja han anvender selv enda mer poetiske uttrykk, når han sier at vinteren i år var «avskyelig, svinaktig, fordømt og jævlig.»

Det har den vel ikke vært, men den føles lengre for hvert år!

Men når dette bladet når deg, er vi gjennom det verste, og kan glede oss over at plantene – de fleste av dem – har overlevd.

Dette året har vi mye hyggelig å se fram til. En klubb som kan feire 50 års virksomhet, og som stadig utvikler seg, er noe vi kan være stolte og glade over.

Jubileumskomiteen har allerede lagt ned mye arbeid i å lage et fint opplegg for 29., 30. og 31. mai. Vi har grunn til å glede oss!

Redaksjonen legger ned mye arbeid på hvert eneste nummer av Blomster-vennen, godt hjulpet av entusiastiske og kyndige skribenter. Dessverre hender det likevel at noe kan gå galt. I siste nummer falt tekstdeler av invitasjonen ut, et plantenavn var feilaktig, og de to bildene på side 2 mangler opplysning om at Lasse Køgel var fotografen. Dette beklager vi sterkt.

Vi setter pris på å få tilbakemelding direkte til redaktøren når noe er galt.

Men det går an å gi en positiv tilbakemelding når du er fornøyd også!

Og så til slutt:

FORÅRS-UNDER

Man taler om
naturens spil...
men går det mon
naturlig til?

At muldjord
blir til gule krokus
det er det rene
hokus pokus.

(Piet Hein)

Nepèta

- frem fra glemselen

Av: Kenneth Ingebretsen

Den lite omtalte Nepèta slekten inneholder over 250 arter og flere hundre krysninger og sorter. Plantene er aromatiske og hører til leppeblomstfamilien. De forekommer i store deler av Europa, Asia og i fjellområder i Afrika, og noen har naturalisert seg i Nord Amerika. Planter er blitt funnet helt opp i Alaska. Flere arter blir betraktet som ugress, og vokser langs veier og på avfallsplasser. De fleste er lite kjente i våre områder, men vi kan komme over enkelte kultiverte sorter. Navnet Nepeta stammer fra byen Nepete i Etruria i Italia. Det er ikke uten grunn de kalles «kattemynte» på norsk eller «catmint» på engelsk. Flere arter tiltrekker katter ved berøring, da aromaen blir frigitt. Det er egentlig en sammensetning av flere ulike kjemiske stoffer som virker spesielt forlokkende på katter. Det er et spesielt syn å se når kattene nesten blir beruset av duften.

Kattemynte trives i solrike omgivelser, gjerne der jorden er varm og godt drenert. De klarer seg uten problemer i Kongsvinger, som ligger i sone H4-5, og det tyder på de er ganske hardføre. Jeg har aldri oppdaget noen skadedyr eller sykdommer på disse plantene, og det må sies å være en positiv egen-skap! De sprer seg ikke ugressaktig, men kan hende de selvsår seg noen steder. Blomstene står fra juli til september/oktober, altså nesten hele sommeren. De er for det meste nøysomme planter som tiltrekker insekter til hagen i form av sommerfugler og bier. De lave kattemyntene passer godt som kantplanter eller som bunndekkerne, mens de store artene/sortene passer veldig godt i større rabatter. Selvfølgelig hører de også hjemme i en urtehage eller duftgauge.

Noen arter kan brukes i mat, da gjerne som beroligende te. Sitronkattemynte er en av de som godt kan brukes til det formålet.

Formering skjer som regel ved deling og stiklinger av navnesorter, mens de rene artene med letthet kan frøformeres. Kattemynter er lette å dele eller ta stiklinger av, og det kan gjøres når som helst, men høst eller vår er den beste

tiden, som for de fleste planter. Avlegging er også en mulighet som går fint. Såingen kan gjøres inne i mars/april, men også direkte ute vår eller høst. Frøene spirer som regel helt uten problem, og planten kan blomstre allerede det første året.

I Norge har vi en lang historie med *N. cataria*, legekattemynte, som kom med munkene på 1100 tallet til Gamlebyen i Oslo og til Hovedøya i Oslofjorden. Den ble brukt medisinsk. Den finnes fortsatt viltvoksende et par steder i Oslo-området, men er veldig sjelden. Den kan bli opptil meteren og har små lysrosa til hvite blomster. Det er en plante som absolutt burde tas bedre vare på, både med tanke på historisk perspektiv og på arvematerialet til disse få gjenlevende plantene.

I mine første forsøk på å så *N. cataria* fra frø kjøpt fra utlandet, viste det seg fort at plantene hadde blå/lilla blomster, mest trolig hadde jeg fått en *N. mussinii*.

En sort av legekattemynte er *N. cataria* "*Citriodora*" som har lys rosa til hvite blomster og blir ca 50 – 70 cm høy. Denne planten har sitronduftende bladverk. Den er en kortlivet sort, og som hos meg frør seg rikelig, men ikke plagsomt.

Den vanligste som er å finne i handelen er *N. x faassenii*, en hardfør aromatiske plante på 40 cm med lilla blomster sommeren igjennom. Der klimaet gjør det vanskelig å dyrke lavendel, er denne formen en fin erstatning. De har en tendens til å legge seg litt utover, etter hvert som sommeren skrider frem. Det finnes flere kjente sorter av denne hybridens bla: '*Six Hills Giant*' '*Alba*', "*Walker's Low*" eller "*Snowflake*".

Den ene av foreldrene til *N. x faassenii* er *N. mussinii*, som også er vanlig i salg. Ofte går de to navnene om hverandre, men *N. mussinii* har bredere blader og mørkere blå blomster.

N. sibirica er å finne i salg noen få steder og blir ca 90 cm høy, med lavendelblå blomster som er over 2 cm store. Den blomstrer fra juli – august. En fin og hardfør plante, som ikke sprer seg noe særlig og som holder seg på plass. En sort av denne er "*Souvenir D'André Chaudron*", som er noe lavere enn arten, 40-50 cm og med blekblå blomster.

N. subsessilis er en kraftig kattemynte-art fra Japan som kan bli over meteren. Etter min erfaring kan denne fort bli mye høyere og nesten like bred

som høy! Store, tette klaser med blåfiolette blomster gjør at denne arten er utrolig blomsterrik. Blomstrer fra juni til september. Det finnes former av denne med rosa/lilla blomster eller sorten “*Gnom*” som er en dvergvariant.

En fin bunndekker er uten tvil *N. nervosa*, med sine blå-lilla spir, den blir kun 20-30 cm og sprer seg relativt raskt, men den er ikke skummel å ta inn i hagen, og kan være en fin bunndekker. Blomstrer fra juli til august. En sort av denne er ‘*Blue Carpet*’.

Nepeta gowaniana er en kattermynteart med store gule blomster, den blir 50 – 70 cm høy og blomstrer fra juli til september. Gule blomster forekommer ikke så ofte i denne slekten, så denne er et spennende innslag. Denne arten har jeg ikke prøvd ut enda, men den står på listen. Skal bli artig å se hvordan den oppfører seg her i H 4-5.

N. ladanolens har de skjønneste himmelblå blomster med små grå blader, og blir ca 30 – 40 cm høy. Ikke mange hageplanter har slående blå farger, dette er en av dem. Utvikler seg fort til en fin tue.

N. grandiflora kan bli opptil 90 cm og har blå blomster. Blomstrer fra juli – august/september. “*Dawn to Dusk*” er en navnesort av denne, med mer purpurfargete blomster.

Noen andre arter som absolutt er verdt å se opp for, kan nevnes kort her:

N. sibthorpii – Blir fort over meteren med hvite blomster.

N. clarkei – Lavendelblå blomster og ca 60 cm høy.

N. stewartiana – lilla til blå blomster og blir ca 60 cm høy.

Nepeta nuda – Vokser vill flere steder i Europa, har varierende rosa blomster og blir godt over meteren høy.

Nepeta parnassica – En av de største kattermyntene 90 -120 cm høy og en kraftig plante. Blomstrer fra juli-august og tiltrekker seg bier.

Surjordsplanter for fjellhagen

Av Ole Jonny Larsen

Med surjords- eller surbunnsplanter menes planter som liker jord med sur eller i alle fall nøytral pH. I praksis betyr ikke det at det må all verdens tilsetning til i jorda for å få dem til å lykkes. Først og fremst må en unngå kalk og kalkholdig dyrkingsmedium. På Vestlandet her jeg bor, er den vanlige jorda god nok, bare en ikke kommer for nær områder der jordsmonnet er bygd opp av flygesand med stort innslag av skjellsand. I kalkområder må en fylle bedet med f. eks veksttorv, naturtorv, barnåler og myrjord, gjerne blandet med litt mørk sand. Torvblokker er også et alternativ.

De fleste surjordsplantene er vintergrønne og tilhører lyngfamilien (Ericaceae). Mest kjent er vel *Rhododendron*, *Erica* (klokkelyng, vårlyng, purpurlyng o.a.) og *Calluna* (røsslyng). Disse gruppene vil jeg ikke omtale i denne oversikten. Jeg skal gå raskt gjennom andre slekter som er mer og mindre kjent, i litt tilfeldig rekkefølge. Flere av disse er største laget for de fleste moderne fjellhager, men «fjellhage» er først og fremst en biotop eller en dyrkningsmåte, ikke et mål på størrelse!

Pieris (Pieris eller pyramidelyng)

Slekt med få arter, men med mange navnesorter. Vintergrønn, noen med svært vakre røde nyskudd. Variegata-former finnes også. Alle har kvite klokkeblomster, og det finnes både kompakte og storvokste sorter. 'Debutante' er småvokst og en av de beste blomstremer. 'Forrest Flame' og 'Red Mill' har god rødfarge på nyveksten, men er mindre hardføre. 'Little Heath' og 'Little Gem' er gode dvergformer. *Pieris nana*, (tidl. *Arctericia nana*) er en flott minibusk med gul-kvite blomster. Den er svært hardfør. *Kalmia* (*Kalmia*) Tre arter og noen navnesorter er aktuelle i Norge. Vintergrønne busker fra rene dverger til middels store. Alle har vakre særpregete blomster. Sauekalmia (*K. angustifolia*) er enklest å dyrke. Myrkalmia er minst, men som navnet sier liker den fuktighet, Får man til breibladkalmia (*K. polifolia*), er den et syn i blomstring! Den liker godt full sol og mye varme.

Pernettya (Torvmyrt, bærmirt, myrtekrukke)

Utbredt særlig i Sør-Amerika og ellers New Zealand og Tasmania. Vintergrønne

busker med både pene kvite blomster og flotte bær. Mest brukt er *P.mucronata* som først og fremst dyrkes for bæra. Det finnes mange navnesorter, som ofte har navn etter bærfargen. Det kreves hann- og hunnplanter for god bærsetting. I større plantinger anbefales 1-2 hannplanter til 5-7 hunnplanter. Den kan bli ganske stor, men er ikke veldig hardfør. Det finnes flotte dvergarter, mest kjent er *P.pumila* som setter rotskudd og er lett å formere.

Gaultheria (Berglyng)

Flere hundre arter, men bare en håndfull er aktuelle i Norge. Dette er vintergrønne, ofte krypende busker med rotskudd. Alle har kvite klokkeblomster og noen har svært flotte bær. Japanberglyng (*G.miqueliana*) er min favoritt. Den er rundt 20 cm høy og kryper sakte utover. Blomsterrik og med store kvite bær over et flott nervet bladverk. Klaseberglyng (*G.shallon*) er størst av de vi bruker, ca 50 cm.

G.cuneata er en fin dvergart, og krypberglyng (*G.procumbens*) vokser mest under jorda! Hardførheten er variabel, jeg tror *G.shallon* er den sterkeste. Noen systematikere vil slå sammen slektene *Gaultheria* og *Pernettya*.

Ei flott halvstor busk, *xGaulnettya 'Wisley Pearl'*, regnes som en kryssning mellom arter i de to slektene.

Andromeda (Kvitlyng)

Lyngvekst med et par arter og noen navnesorter. Den ville norske kvitlyngen egner seg ikke som hageplante, men utvalgte kloner er gode: '*Alba*', '*Macrophylla*', '*Nikko*', '*Compacta*'.

Bruckenthalia (Akslyng)

En art, *B.spiculifolia* er en nær slektning av *Erica*. Dette er en verdifull lyngplante fordi den blomstrer i juli. Bør klippes hardt ned år om annet for sikre tett vekst.

Cassiope (Kantlyng)

Noen arter og navnesorter finnes i handelen, mest hos samlere. Alle har flotte kvite klokkeblomster som kan dekke planten helt på det beste. En utfordring å dyrke! Liker ikke å ha det for varmt, eller for tørt, og er følsom for barfrost, men trenger lys for rik blomstring. *C 'Edinburgh'* er en relativt lettdyrket hybrid. Det finnes to ville arter i Norge. Jeg har hatt moselyng (*C.hypnoides*) i hagen i flere år med godt resultat.

Chamaedaphne (Finnelyng, finnmyrt)

Kun en art, *C.calyculata*, innen slekta. Vintergrønn busk som blir rundt 50 cm høy. Den får mange kvite klokkeblomster på undersiden av greinspissene om våren. De kvite knoppene er synlige hele vinteren. Kan med fordel klippes ned i blant. Bladene er mørkegrønne og stivt læraktige, og arten er meget hardfør.

Cladothamnus

Her finnes kun en art, *C.pyroliflorus*, som er løvfellende. Den er svært sjelden i kultur,

men er egentlig lettdyrket og hardfør. Lett å trekke opp fra frø. Får etter flere år rosa-brune blomster.

Daboecia (Glanslyng, irsk lyng)

To arter og en hybrid fra vestlige kyster i Europa. Glanslyng er lite hardfør, men klarer seg godt på vestkysten. En pussighet er at kryssningen *D. x scotica* er mer hardfør enn foreldrene *D. cantabrica* og *D. azorica*. Den har flotte glinsende blad og overraskende store blomster over et langt tidsrom på høsten. Bør klippes hver vår. 20-30 cm høy.

Enkianthus (Klokketrollyng)

Løvfellende busk som i de fleste settinger blir for stor for fjellhager. Meget blomsterrik ved god utvikling. Flere blomsterfarger finnes. Den er seintvoksende.

Ledum (Porslyng)

Regnes nå blant de fleste autoriteter til *Rhododendron*. Finnmarkspors (*Ledum palustre*, syn: *Rhododendron tomentosum*) vokser vill i Norge. Både den og grønlandspors er gode hageplanter med rik blomstring og fint bladverk. Et par andre arter er sjeldne i kultur.

Leiophyllum (Sandmyrte)

Amerikansk dvergbusk (5-30 cm) med glinsende grønne små blad. Mengder med rosa knopper går over i kvite blomster. En av mine favoritter, men den er dessverre sjelden i kultur pga vanskelig formering. Stiklinger slår sjelden rot, men frøformering går greit om en knuser og sår *hele* frøhuset og ikke dekker til frøene. Lang opptrekkings-tid.

Leuchotoë (Glanslyng)

En undervurdert slekt! Flere arter og noen navnesorter er aktuelle.

L. walteri blir over meteren, men vokser langsomt. 'Rainbow' har fine tegninger på blada. *L. davisiae* og *L. keiskei* er dvergbusker. Noen skifter bladfarge om vinteren til dyprødt. Alle har kvite klokkeblomster. *L. keiskei* er vel juvelen – om en får den til!

Loiseleuria (Greplyng)

Viltvoksende norsk krypende dvergbusk. Utrolig vakre rosa blomster i høyfjellet på forsommeren. En stor utfordring i hagen. Den bør kanskje få stå på fjellet?

Lyonia

To løvfellende arter, *L. ligustrina* og *L. mariana*, dyrkes i Danmark. Jeg har ikke erfaring med disse, men i alle fall den ene skal være godt hardfør. De skal være blomsterrike.

Menziesia

Flotte, hardføre og enkle løvfellende busker som dessverre er altfor lite plantet. Kan minne om azalea i veksten. Jeg har god erfaring med *M. ciliicalyx* (inkl. var. *purpurea*) og *M. ferruginea*. Begge er flotte og blomsterrike med rosa/røde blomster, men jeg

holder en knapp på den siste som har spesielt store, røde klokker. Lett å dyrke fra frø.

Paxistima

Krypende vintergrønn og hardfør dvergbusk med mange små gulgrønne blomster. Den regnes til surjordsplantene, men skal også klare seg godt i kalkholdig jord. Lett å formere fra rotskudd og blir etter hvert bunndekkende.

***Phyllodoce* (Blålyng)**

Ca. 8 arter alt i alt, 3-4 er i vanlig dyrking i Norge. En art, *P. caerulea*, vokser vill i Norge og er en fin hageplante. Artene kan ha kvite, rosa og gulkvite blomster. Min favoritt er *P. nipponica*. Blomstene er rent kvite med rosa beger. Vakker!

x Phyllothamnus og *x Phylliopsis* er slektshybrider mellom *Phyllodoce* og andre lyngplanter med rosa blomster. Noen få navnesorter er introdusert. Med unntak av *x Phyllothamnus erectus*, synes jeg de kan være lunefulle. En forklaring er at de er utsatt for en spesiell soppsykdom. Alle er flotte planter når de trives.

Tripetaleia

To arter finnes, *T. bracteata* og *T. paniculata*, begge fra Japan. Begge er små løvfellende busker med blomsterklaser som stikker opp over løvet. Småpene er kanskje det riktige ordet? De er lette å formere fra frø.

Vaccinium

Her finnes det mange arter, også i norsk natur (blåbær, tyttebær, tranebær, blokkbær). Her er det store variasjoner, fra de store såkalte amerikanske blåbær til krypende dverger. Både løvfellende og vintergrønne. Det finnes over 400 arter på jorda! De fleste er lette å formere fra frø. Leit på frølistene!

Archostaphylos

Melbær (*A. uva-ursi*) og rypebær (*A. alpina*) vokser i Norge. Den første er nydelig i naturen når den dekker berg og steiner, men er vanskelig å etablere i hagen. Trolig best om en begynner med frø. Noen navnesorter av den første er i handelen, men utvalget burde vært større. Det er omkring 50 arter å velge mellom i Amerika, de fleste kommer fra varme/tropiske områder.

***Empetrum* (Krekling)**

Langt mer brukt som hageplante i andre land. Navnesorter er utvalgt med spesielt fine blad og skudd. Fin og undervurdert i fjellhagen! Den er lett å flytte fra naturen.

E. rubrum fra det arktiske Sør-Amerika har røde bær, og burde vært prøvd i våre hager.

Zenobia

Her finner vi kun en art, *Z. pulverulenta*. Dette er en delvis vintergrønn busk med kvite blomster i vakre klaser. Jeg har aldri fått skikkelig dreis på denne arten. Trolig trenger den mer varme enn jeg kan tilby.

Havlyst på Ramme gaard

Et første inntrykk av Ramme gaard i Hvitsten er en spesiell opplevelse. Man kan ikke la være å bli tiltrukket av den originale arkitekturen som finnes her.

Men det er flere ting enn husene man fester seg ved på Ramme gaard.

Her finnes også en fantastisk hage; Havlyst. Der holder gartner Tommy Ahnby til. Han er kanskje mest kjent fra Sverige, der han driver en plante-skole for sjeldne trær og planter sammen med sin kone.

Havlyst ligger i sørhellingen ned mot Oslofjorden, omgitt av fjellknauser, som gir hagen et spesielt gunstig vekstklime.

Her har man forenet ulike hagestiler i harmoni. Renaissance og kinahage ligger side om side. Ville bekkedaler spiller sammen med formelle fontene-anlegg.

Alt ligger naturlig og vakkert integrert med naturen rundt omkring.

Her prøves en hel rekke av eksotiske trær og busker, bl.a. ulike magnolia, villarter av rhododendron, katalpa, mammuttrær, trepioner og mye mer.

I hagen finnes også et amfiteater for sommerkonserter og teaterforestillinger, der sitter publikum på levende timianputer.

Sammen med Havlyst består Ramme gaard av et økologisk gårdsbruk med husdyr og melkeproduksjon, egg, grønnsaker og korn, et eget urtedrivhus, en gårdsbutikk og kafè.

Nå i disse dager forbereder Tommy Ahnby hagedager på Ramme. Han har et rikt utvalg av sjeldne lignoser og stauder, som magnolia, acer, trillium mm. som det vil bli mulighet for å kjøpe under hagedagene 21-22 mai. Det blir også omvisning i hagen.

Gå inn på www.rammegaard.no og les mer om dagene.

Blomstervenners Klubbs møte

26. februar 2004

Tema: bidrag fra medlemmer av klubben: Elin Conradi, Sverre Nordnes, Dag Tjernshaugen, Liv Aanerud og Jorun Tharaldsen.

Elin var først ute med et tema hun kalte «Gammel dame er vond å vende». Hun reflekterte litt over det å bli eldre og etter hvert måtte tenke igjennom hva man kan klare. Utgangspunktet hennes var at hun ikke kunne tenke seg å flytte fra hagen. Huset kunne hun nok klare å holde i orden, men hagen ikke. Så hun er inne i en prosess for å avklare hva hun kan gjøre for å jenke seg. Forfallet i hagen har vist seg, og det må hun klare å akseptere. Hun konsentrerer seg nå om den nedre del av hagen. Den vakre stentrappen dit ned (8m nivåforskjell) har delvis forfalt, men hvis det kan lages en god tretrapp, og kun holdes på et rimelig nivå av vedlikehold med gresskanter som rene avgrensninger mot «villhagen», blir det overkommelig. Drømmen er å kunne gå ned i hagen gjennom sommerhalvåret og drikke sin formiddagskaffe ved den vakre Thujopsis dolobrata og blant vekstene der; på våren de tusen klosterklokkene, og senere Trillium og martagonliljer.

Elin viste bilder fra hagen som gjenspeilet fordums byggarbeider som nå er forfalt og overgrodd, men også vakre bilder fra den nedre del av hagen.

Sverres tema var fjellenger. Han har vært gjennom den samme prosessen som Elin strever med nå. Han hadde også vært bestemt på å bli boende i huset og hagen, men da den store muren han hadde konstruert, begynte å falle ned, fant han ut at det var på tide å tenke nytt. Han og Thora fant for 5 år siden en leilighet i samme område ved Kolsås hvor de hadde bodd, og flyttet. Leiligheten har en stor terrasse, og der dyrker Sverre planter i krukker. Han viste en vakker og frodig *Lewisia tweedyi*, som han dekker om vinteren. Utenfor inngangspartiet har han en liten inngjerdet flekk hvor han dyrker *Cypripedium macranthum*, *flavum* og *calceolus f. biflora*, kraftige og fine planter! Men det var fjellengene fra Valdres-området på 950-1100m han ville vise. Området besto av sparagmitt med lommer av fyllitt. Han viste enger med en utrolig blomstring av ballblom (*Trollius europeus*) ved Hafsenstølen v/Aursjøen. Andre enger viste en overdådighet av skogstorkenebb, engtjæreblom (Jonsok-blom) og kvitsoleie (*Ranunculus platanifolius*). I områder med fyllitt var det store forekomster av skjeggklokke (*Campanula barbatus*). Han

hadde lagt merke til at de engene som ble beitet, mistet den rike blomstringen, mens de engene som ble slått holdt blomstringen ved like år etter år. Dette har fylkesgartneren merket seg, og engene holdes nå med slått. Han viste også bilder fra høstfjellet med de utrolig vakre fargene en kan oppleve å se der. Og Sverres bilder er jo svært gode!

Dag hadde en morsom variant som han hadde kalt «Rett i grøfta». Kort og godt omhandlet det alt det spennende man kan se fra bilvinduet av grøftekantflora. Han viste bilder fra Øland og fra Vestlandet. Ølands veier er ikke svært brede, og langs grøftkantene vokser plantesamfunn som noen ville kalle ugress, men som ved nærmere syn var både interessante og vakre, små hager i seg selv. Han viste en *Allium oleraceum* (backlök) mellom høyere arter, som vokste innimellom Rumex-arter, burot og annet. Han hadde også bilde av en vakker vindel i rosa, *Calystegia sepium ssp. spectabilis* eller *Calystegia pulchra*. På Øland vokser også den kalk- og varmekjære helt lave jordtistelen, *Cirsium acaule*. Vakre naturlige stenhagepartier hadde han også oppdaget langs veikanten, der plantene danderte seg selv. I et fuktig torvparti uten andre konkurransekrevende vekster, viste han et bilde av tettegress, *Pinguicula vulgaris*, i mengder. Forøvrig hadde også han funnet ut at det var ved beskjæring at disse fine naturlige kantbeplantningene besto. Han hadde kommet tilbake for fotografering av noe han hadde sett dagen før, men da var alt skåret ned. Men disse plantene vil komme tilbake hvis det ikke sprøytes. Fra området ved Sognefjorden hadde han funnet en skjæring oversådd med *Digitalis purpurea* iblandet gressfrø. Denne vokser jo naturlig enkelte steder vestpå, og det var fint å se at ikke lupinene gikk igjen her, som mange andre steder. Ellers understreket han at mange grøftekantplanter står på Vegvesenets premisser, bl.a. er nå en stor bestand av *Dactylorhiza* sp., som sto ved Mosseveien tidligere, forsvunnet, antagelig giftsprøytet. Man kan bare håpe at steder hvor spesielle planter finnes, kan få stå i fred hvis lokaliteten blir rapportert.

Liv tok utgangspunkt i at det var 10 år siden hun meldte seg inn i Blomstervenners Klubb, Dette ga henne muligheten til å få tak i planter som ikke var så lett tilgjengelige ellers. Hun viste så en mengde planter, mange av dem Iris arter og former, som hun hadde skaffet seg fra venner og kontakter i klubben. Livs hage er jo blitt svært vakker, og hun har også fått en pris for sitt vakre vannparti. Hagen ligger på en Spigseth gård, og hun har godt med plass, men det er jo en utfordring å få til noe som er så utrolig fint og spennende formet, med planter som står til hverandre. Vi gleder oss til å besøke hagen hennes til jubileet!

Fortsettelse på side 17.

Et skritt i riktig retning

av Geir Moen

Det har kommet en gledelig nyhet for alle oss som fra tid til annen ønsker å ta inn planter til Norge. 02.01.04 fattet Landbruksdepartementet vedtak om å oppheve forskriften om godkjenning av importører av levende planter og plantedeler. Dette betyr i praksis at vi ikke lenger trenger tillatelse for å importere planter og plantedeler til Norge. Merk dere at det fortsatt er forbud mot å innføre enkelte planter på grunn av stor smittefare. Nærmere opplysninger kan du få ved å kontakte Mattilsynet i ditt distrikt. MEN, for det er jo alltid et men, det betyr ikke at man kan ta inn planter sånn uten videre. Det er flere instanser involvert i forbindelse med planteimport, og de øvrige har så langt ikke endret noe på reglene. Men tolltariffen er til stadighet under endring. I denne forbindelse kan det nevnes at tollen på roser som tidligere var på 64%, nå er fjernet.

Før var det **Landbrukstilsynet** som gav tillatelse til å importere planter (dette er nå falt bort).

Mattilsynet (tidligere Plantetilsynet, tlf 64 94 44 00) har ansvaret for plante-helse, dvs. alt som har med sunnhetssertifikater og inspeksjon av planter å gjøre.

Tollvesenet har ansvar for innkreving av toll og moms. Denne tjenesten utføres nå av posten dersom pakkene kommer dit. Posten har ikke lov til å levere ut pakken før de har kontrollert at det finnes sunnhetssertifikat (som skal sendes til Mattilsynet og stemples) og at toll og moms er betalt. Godkjenning av sunnhetssertifikat kan gjøres raskt og enkelt pr. faks, dersom posten er villige til det.

Direktoratet for Naturforvaltning (tlf 73580500) håndhever bestemmelsene for handel med truede dyre- og plantearter (CITES). Skal du ta inn planter som er berørt av CITES listen, må du sørge for at det følger med CITES papirer på plantene. Dette gjelder blant annet for arter av orkideer. Om det dreier seg om svært truede planter, vil du trenge tillatelse både fra eksportlandet og Norge. Ved å henvende seg til DN, vil du få mer detaljert informasjon.

Så hvilken nytte har vi egentlig av dette nye vedtaket? Slik jeg ser det, er det først og fremst når du selv bringer med deg plantene inn til landet, at forskjel-

len blir merkbar. Tidligere måtte vi vite i detalj hvilke planter vil ville ta med tilbake til Norge. Og alle som har besøkt planteskoler og utsalg i utlandet, vet jo at man gjerne finner tre ganger så mange «godbiter», som det man hadde søkt om. Nå derimot er det fritt fram å fylle handlekurven (frigrense for toll og moms er kr 6000 om du har vært ute av landet over 24 timer, under 24 timer er beløpet 3000). Utfordringen derimot, er at du skal ha med deg et sunnhetssertifikat når du vender nesens hjemover. Dette krever selvsagt noe planlegging. Et tips er å kontakte en av leverandørene du ønsker å besøke før du reiser, og spørre vennlig om de kan være hjelpelige med sunnhetssertifikat.

Når du så er tilbake i Norge, er du selv ansvarlig for å fremvise sertifikatet for Mattilsynet. De vil da gjøre en vurdering om de ønsker å inspisere plantene, men i de fleste tilfeller kan alt det formelle ordnes på faks. Du sender sertifikatet, de stempler og returnerer det på faks. Først etter at sertifikatet er stemplet, kan plantene «tas i bruk».

Som dere ser, er vi langt unna EU-regelverket hvor det er fri flyt av planter over grensene. Men som den optimist jeg er, velger jeg å si; ETT SKRITT I RIKTIG RETNING.

Fortsettelse fra side 15.

Jorun stilte til sist med computerstyrt anlegg. Hun viste portretter av planter som hun dyrker i hagen sin. Hun og mannen har fått kjøpt til den andre delen av huset, med hagen, og den er ganske stor på nedsiden av huset. Tomten er helt flat. I kontrast til naboens svært uinteressante hage, viste hun bilde av drivhuset om sommeren med et hav av vakre blomstererter som «omslynget» det. Plantene hennes trives svært bra, og hun viste kraftige planter av blodurt (*Sanguinaria canadensis*) og andre vårplanter, bl.a. vakre små *Tulipa pulchella* former. Hun gledet seg også over en type trådpion, *Paeonia x anomala*, som hun hadde fått. Den er høyere enn vanlig trådpion og har et vakkert mørkt grønt fliket bladverk.

En vakker slektning, *Paeonia suffruticosa* "Rock", var skinnende hvit dobbel, en prydding for hagen når den blomstret.

Kalender

På møtet 22. april kommer

Conny Assarsson for å holde kåseri om Hedi og Leif Johansens hage. Han kaller det for «Hedis paradis». Conny holder til i Rydal i Sverige. Foruten å være en meget dyktig hageamatør og plantekjenner, er han også en svært god fotograf. Det er hans bilder fra Hedis hage som nå ligger på internett, under adressen <http://www.toyen.uio.no/botanisk/bothage/hedishage/>.

Conny og hans familie har i mange år vært nære venner av Hedi og Leif Johansen. Han har også hjulpet dem med beskjæring og annet, og kjenner hagen meget godt. Vi gleder til å få et nytt innblikk i den vakre hagen, som vil være åpen for klubbens medlemmer lørdag 29. mai i forbindelse med vårt 50-års jubileum.

PLANTEBYTTEMØTE

I BOTANISK HAGE – OSLO, LØRDAG 21. AUGUST KL. 12.00.

Høst-bytttemøte med følgende program:

- Plantebytte
- Plantemarked
- Kaffe og kringle til lav pris

Alle som ønsker det, tar med planter til bytte. Plantene bør være merket med vitenskapelig navn og givers navn. – De som ønsker å delta i plantemarkedet, dvs. selge planter, må bidra med planter til bytte; dessuten betale 10% av omsetningen til klubben. Alle planter må være egenproduserte, og salget foregår kun fra medlemmer til medlemmer.

x Phyllothamnus erectus

Cassiope sp.

Bruckenthalia spiculifolia

Alle foto: Ole Jonny Larsen

Planteportrettet

Bulbocodium vernum

Foto: Geir Moen

Dette er for mange en kjent og kjær vårbloomstrende løkplante. Den er en av de tidligste plantene som kommer i blomst hos meg, noe som gjør den enda mer verdifull. Plasser den gjerne i full sol, men pass på at jorden ikke er for tørr. Jeg passer på å gjødsle den i vekstperioden, noe som gjør at den setter mange kraftige sideløker som jeg deler fra på høsten. Løkene tåler lagring dårlig, slik at de bør plantes så raskt som mulig. Merk at hele planten er giftig.

Geir Moen